

Vindkraft och tillsyn.

Bakgrund.

Hösten 2022 fick vi reda på att Svenska kyrkan geom Skara Stift och Prästlönetillgångarna hade planer på vindkraft på en fastighet som heter Tokebo 1:1. En fastighet som har ägts av Bottnaryds församling men har tagits över av Skara Stift. De äger det under det de kallar Prästlönetillgångarna. I den fastigheten ingår skogen från den gård som min morfar växte upp på, Stora Tolabo. Mina systrar sålde den gården för ca tio år sedan. Jag bor på den gård som är min mormors föräldrahem, en gård som heter Matsegården. Den har funnits i familjen sedan 1816.

2019 sattes det upp tio stycken vindkraftverk i grannbyn Beth. Vindkraftverken är 190 meter höga med en navhöjd på 122 meter och har den vita hinderbelysningen. Energimyndigheten beskriver hinderbelysning så här:

Vindkraftverk som är 45 -150 meter ska förses med blinkande medelintensivt rött ljus och vindkraftverk över 150 meter med blinkande högintensivt vitt ljus.

Detta innebär att ljusmarkeringar från vindkraftverk kan störa boende både kvälls- och nattetid. Det finns i dag inga riktlinjer för störningar, men det är viktigt att vid presentationer, visualiseringar och dylikt försöka beskriva ljusfenomenen dygnet runt så korrekt som möjligt.

Påskan 2023 var jag på väg hem från Mullsjö och det blinkade kraftigt från hinderbelysningen i Sötterfällan. **Jag skickade då ett mail till Eolus kommunikationschef och fick svar.**

(7 april 2023) Hinderbelysningen på parken i grannbyn är enormt störande och jag har förstått att ni skulle kunna gjort mer för att minska parkens påverkan på inte bara närområdet utan även ett stort område som påverkas av denna parks hinderbelysning... Det räcker verkligen nu. Om ni inte ordnar så att hinderbelysningen i parken i Beth i utanför Bottnaryd ändras till en mindre störande belysning så får jag kolla på hur man går vidare, för detta är inte ok. Kolla hur er park ljusförorenar vårt område här <https://mtsg.se/hinderbelysning/>. Och det är inte ett tillfredställande svar att man följer de lagar och regler som finns. Om det är så här det måste se ut så här så ska det inte byggas några fler vindkraftverk. Detta är något vindkraftsindustrin och berörda myndigheter och liknande måste se till att hitta bättre lösningar på. Ni når mig på mailen och 0706609830.

/Marcus

(11 april 2023) Tack för ditt mejl om vindpark Sötterfällan. Jag har pratat med vår drift- och förvaltningsavdelning och det visade sig att det finns ett pågående ärende kopplat till automatiska felmeddelanden för hinderbelysningen i just Sötterfällan. Det kan alltså vara så att något är fel med belysningen, men det vet vi inte säkert. Turbinleverantören Vestas har felsökt men inte hittat något fel och inväntat bättre väderförhållanden för att kunna göra en mer omfattande kontroll. Mot bakgrund av ditt mejl och den bifogade filmen har vi kontaktat Vestas igen och bett dem fortsätta felsökningen snarast. Vi återkommer gärna till dig när vi har ny information att dela med oss av.

(9 maj) Nu har jag fått ny information om hinderbelysningen i vindpark Sötterfällan. Precis som vi misstänkte fanns det ett fel som gjorde att hinderbelysningens lampor under en tid lyste med full effekt hela dygnet, istället för att dimras ner under dygnets mörka timmar. Ljuset har alltså lyst starkare än det skulle på kvällar och nätter. Turbinleverantören Vestas har nu åtgärdat felet och hinderbelysningen lyser åter med korrekt ljusstyrka. Vi har informerat tillsynsmyndigheten (Jönköpings kommun) om det inträffade.

(17 januari 2024) Du skriver att hinderbelysningen blinkade korrekt den 9 maj. Hur länge är en tid? Den tid ni menar att hinderbelysningen hade lyst starkare kvällar och nätter? Är det sedan september 2019, någon månad eller ett år? Varför släcktes hinderbelysningen sedan i slutet av maj för att sedan vara släckt till mitten

av oktober? När samtliga verk hade sin hinderbelysningen tänd 8 november så meddelar ni till tillsyn samma dag att det blinkar korrekt.

Jag anser inte att det blinkade korrekt den 9 maj och veckorna därefter (det gjorde det ju inte heller eftersom hinderbelysningen släcktes knappt tre veckor senare). Jag anser inte att det blinkar korrekt nu heller, det ser ut att blinka precis på det sätt som det gjorde när ni säger att det blinkade med full effekt effekt dygnet runt.

(19 januari) Tack för ditt mejl. Det har varit en hel del turer i detta ärende, så jag ska försöka förklara vad som skett sedan vi hördes av i maj.

I början av maj fick vi besked från turbinleverantören Vestas, som sköter det tekniska i vindkraftspark Sötterfällan, att felet med hinderljusen var åtgärdat. Tyvärr visade det sig inte stämma, och i slutet av maj konstaterades att det rörde sig om ett tillverkningsfel då fukt hade trängt in i ljussensorn som styr dimringen och att samtliga lampor behövde bytas ut. Eftersom detta bedömdes dröja en tid släcktes lamporna för att inte störa omgivningen under den tid då de lyste för starkt. Luftfartsverket och tillståndsmyndigheten Jönköpings kommun informerades om detta enligt gällande regelverk.

När de nya lamporna monterats i oktober konstaterades tyvärr att även de nya lamporna lyste med för hög ljusstyrka, detta på grund av ett installationsfel. Lamporna släcktes därför igen. Efter att tekniker med specialistkompetens åtgärdat lamporna tändes de åter i början av november. Efter noggranna studier av tekniska loggfiler från Vestas, i kombination med besök på plats 23 november har Eolus och Jönköpings kommun konstaterat att belysningen dimras ned korrekt och följer villkoren i tillståndet. Eolus har också tillsammans med Vestas gjort efterkontroller och tagit ut loggar som styrker att allt även fungerade som det skulle ca en månad efter vårt besök. Även Tillsynsmyndigheten har gjort en visuell efterkontroll på plats och säkerställt funktionen.

Tyvärr har en rad olyckliga omständigheter lett till att felsökning och åtgärder tagit alldeles för lång tid, vilket vi djupt beklagar. Genom att släcka ljusen under ett antal månader gjorde vi det vi kunde för att minska olägenheterna för närboende men vi har förståelse för att belysningen varit störande under den period då den lyste för starkt. Vi förstår också att hinderljusen fortsatt kan upplevas som störande, men de fungerar nu enligt gällande regelverk och vi kan inte vidta ytterligare åtgärder för att minska dess påverkan för omgivningen.

Vårt att nämna är också att Sverige har högre krav på hinderbelysning på vindkraftverk än övriga Europa och vi på Eolus arbetar tillsammans med resten av branschen för att regelverket ska ändras.

(28 februari) Det blinkar fortfarande rejält från verken i Beth. Igår var det mesta delen av tiden stjärnklart, ändå syns era verk på ett sätt som är oerhört störande, mtsg.se/beth. Tillståndet säger "Hinderbelysningen ska avskärmats och ljusintensiteten reduceras så mycket som gällande lagstiftning medger" och "Miljöprövningsdelegationen bedömer emellertid att det med hänsyn till störning för närboende och påverkan på landskapsbilden bör föreskrivas genom villkor att hinderbelysningen ska skärmats av och reduceras så mycket som gällande lagstiftning medger". Hinderbelysningen i Sötterfällan kan inte följa TSFS 2020:88, jämför med andra etableringar. Varför klarar ni inte av att få till en fungerande hinderbelysning i Sötterfällan.

Jag önskar fortfarande svar på: När, vilket datum, fick Eolus vetskap om att det blinkade för starkt, d.v.s. att det blinkade med full effekt dygnet runt. Vad orsakade att en lampa lös starkare än de andra och hur länge hade den lyst starkare än övriga lampor?

(1 mars) Min kollega Stefan Gustavsson som du träffade häromveckan kommer att återkoppla till dig kring de olika möjligheter vi undersöker.

(20 mars) Vill fortfarande ha svar på de frågor jag ställt. Jag vill också ha ut den driftsjournal som ska hållas över hinderbelysningen, Magnus Nilsson på miljö på Jönköpings Kommun hänvisade till er om den.

(22 mars) Tack för ditt mejl. Vi har förståelse för att du upplever belysningen som störande. Som min kollega Stefan Gustavsson informerat dig om arbetar Eolus med att undersöka eventuella möjliga åtgärder i Sötterfällan. Stefan kommer att hålla dig löpande uppdaterad om hur det går, och Eolus har också dialog med Jönköpings kommun och Transportstyrelsen. Det bästa är om du har kontakt med Stefan och vår driftschef Carl Lind, då de sitter på aktuell information - jag har ingen ytterligare information utöver den.

(Slut på kommunikationen med Eolus)

Kommunikation med Miljö och hälsa

(12 januari - Marcus) Ur kontrollprogrammet för Sötterfällan:

En journal över driftavvikelser på medel- och högintensiva ljus ska föras för varje föremål. Journalen ska arkiveras under minst 2 år och innehålla 1. driftavvikelsens datum och tidpunkt, 2. hur avvikelsen visat sig samt, om så är möjligt, orsaken till avvikelsen, 3. vilka åtgärder som vidtagits och när avvikelsen åtgärdats eller upphört, och 4. när eventuell anmälan respektive avanmälan har gjorts till flygbriefingtjänsten (AIS).

Hänvisning: TSFS 2010:155 8 §

Åtgärd: Rutin skall finnas för hur lagkravet uppfylls.

Verifiering: VU's driftansvarige upprättar journal som finns på driftservern.

Jag begär härmed ut journalen på hinderbelysningen i Sötterfällan. De dokument som rör batmode och skuggning som skulle skickas till mig har jag ännu inte fått, skicka de dokumenten samtidigt.

(12 januari - Miljö och hälsa) Jag skickar de loggar vi har begärt från Eolus som vi behövt för vår tillsyn. Vänligen kontakta bolaget om det är något mer du behöver

(12 januari - Marcus) Tack. Jag förväntar mig dock att ni kontaktar bolaget angående driftjournalen och sedan skickar driftjournalen, eller driftjournaler om det är flera, till mig.

(12 januari - Miljö och hälsa) Detta kan vi tyvärr inte bistå med. Vi kan kräva in de handlingar vi bedömer behövas för tillsynen. I övrigt har vem som själv möjlighet att kontakta bolaget för att få ut handlingar.

(12 januari - Marcus) Har ni inte möjlighet att begära in driftjournalen? Visst, jag kan kontakta bolaget men trodde att det var er uppgift då ni hanterar tillsynen och att det är ett dokument som behövs för tillsynen.

Hinderbelysningen i Sötterfällan blinkar för kraftigt - dag, skymning och natt. Det sker ingen dimring, det syns på film från dag till skymning till natt där det tydligt syns att lampan lyser med samma styrka hela tiden. Sätter man belysningen i Sötterfällan jämte belysningen i t.ex. Grevekulla så är belysningen i Sötterfällan mycket kraftigare än den i Grevekulla, dag som natt. Blinkandet upplevs dessutom aggressivare än på andra verk med vit hinderbelysning då blinkandet inte fadear in och ut som det gör i t.ex. Hornamossen.

Har ni, eller av er anlitad och av bolaget oberoende kontrollant, gjort några mätningar själva på ljus eller ljud vid Sötterfällan? Eller är det endast bolagets uppgifter som ni baserar informationen om ljus och ljud i er tillsyn på?

Vi har begärt in den dokumentation som vi bedömt vara nödvändig för tillsynen. Eftersom vi har denna dokumentation är det en allmän handling som kan begäras ut av vem som. Den dokumentation vi inte har i eget förvar är inte en allmän handling på vår myndighet. Möjligen kan ju transportstyrelsen ha den handling du efterfrågar eftersom denna punkt i kontrollplanen grundar sig på deras krav. Vi har ju inte bedömt att vi behövt denna handling för vår tillsyn. Vi har begärt in de loggar vi skickat till dig för att tillgodose ändamålet.

(12 januari - Miljö och hälsa) Vi har varit ute vid tre tillfällen efter den 8 november. Vid vart och ett av dessa tre tillfällen har vi bedömt att neddimring skett som den ska. Detta har vi gjort för att verifiera de loggar vi

begärt in. Om den absoluta ljusstyrkan ligger på 2000 cd nattetid är däremot mycket svårare att konstatera. Någon utrustning för att mäta ljusstyrkan finns inte allmänt tillgängligt. Bullermätning har gjorts av konsult för några år sedan. Denna bifogas. Vi försöker i möjligaste mån göra egna bedömningar om trovärdigheten i de uppgifter vi får in. Ibland går det att kontrollera uppgifters riktighet och ibland inte.

(12 januari - Marcus) Vid vilka datum har ni varit ute? Hur ser er dokumentation ut från de tillfällen ni varit ute?

(12 januari - Miljö och hälsa) Vi har varit ute 22/11, 27/11 och 10/1. Dokumentationen begränsar sig till anteckning om att neddimring skett.

(12 januari - Marcus) Tack. Det var en drönare över verken den 10 januari och det lös vid en turbin då. Är bolaget meddelade om ert besök de dagar du nämner?

Jag håller inte alls med om att det dimrar. Filmklipp [mtsg.se/beth](https://www.mtsg.se/beth) för att belysa (no pun intended) detta. Att ni bedömer att neddimring skett som den ska dessa tre datum när hinderbelysningen blinkar som den gör tycker jag är konstigt.

Det måste gå att mäta ljus, ljud och annat med angivna värden som ligger under tillsyns ansvar för att tillsynsfunktionen ska vara en fungerande tillsyn. Att utrustning inte finns och att man försöker, det skulle aldrig accepteras om det gällde ett annat tillsynsområde som t.ex. lantbruk eller restaurangkök.

(18 januari - Marcus) Har de tre tillfällen du nämner att ni varit ute vid verken varit planerade besök tillsammans med bolaget? Ska jag tolka dina svar som att Miljö och hälsa på Jonköpings Kommun anser att hinderbelysningen lyser korrekt? Med 100 000 cd dagtid och att det dimrar ned till 20 000 cd vid skymning och 2 000 cd under natten. Är det Miljö och hälsas beslut att hinderbelysningen lyser korrekt ([mtsg.se/hinderbelysning](https://www.mtsg.se/hinderbelysning)) med dessa värden?

(18 januari - Miljö och hälsa) Ett av besöken var med bolaget. Vi anser att dimringen sker korrekt. Den absoluta ljusstyrkan är vi ännu inte klara med hur vi ska hantera.

(18 januari - Marcus) Varför ska jag lita på ”vid vart och ett av dessa tre tillfällen har vi bedömt att neddimring skett som den ska”, vad ligger bakom den bedömningen. Har ni kollat motsvarande vid t.ex. Anneberg eller Hornamossen (något jag för övrigt gjort). Så som hinderbelysningen i Sötterfällan lyser så kan det omöjligt vara korrekta värden. Dimringen kan inte ske korrekt, om det ens sker en dimring. Ni har fört en anteckning med en högst subjektiv bedömning. Den dokumentationen räcker inte.

Det finns en anledning till att verkens hinderbelysning var avstängd i nästan fem månader. Eolus anger själva att ingen dimring skedde under en period under våren. Jämför man belysningen från den period som Eolus anger var utan dimring med belysningen nu så ser det exakt likadant ut vid jämförbara väderförhållanden.

Om ni verkligen anser detta vara en korrekt fungerande hinderbelysning så innebär det en fara för hälsa och välmående för de människor (och djur) som påverkas av nuvarande och eventuellt kommande vindkraftsetableringar. Jag kräver omgående mätningar av ljuset från hinderbelysningen tagna av en från bolaget oberoende kontrollant.

/Marcus

Inga svar från Miljö och hälsa

Kommunikation med Energimyndigheten

(6 december 2023 - M) Sidan är inte uppdaterad sedan 2020. Uppdatera sidan med information som gäller idag med de högre verk som idag planeras.

(7 december 2023 - E) Det finns ett pågående arbete kring att uppdatera alla våra sidor om vindkraft, så även denna sida kommer att hanteras.

(4 januari 2024 - E) Hur kan ni fortfarande inte ha korrekt information om hinderbelysning. De som besöker er sida får en felaktig bild av hinderbelysning. Se till att uppdatera sidan nu, så svårt kan det inte vara.

(8 januari - E) Tack för att du uppmärksammade denna felaktighet på våran webbplats.

Jag antar det gäller den här sidan: <https://www.energimyndigheten.se/fornybart/vindkraft/kunskap-och-data/faktablad/vindkraft-i-landskapet/>.

Vi kommer att uppdatera sidan inom kort.

(5 februari - E) Det finns inte längre någon information om hinderbelysning på Energimyndighetens webbplats. Transportstyrelsen ansvarar för hindermarkering, läs mer här: <https://www.transportstyrelsen.se/sv/luftfart/flygplatser-flygtrafiktjanst-och-luftrum/flyghinder/Hindermarkering/>

(5 februari - M) Varför finns det inte bilder och filmer på sidan som visar hur hinderbelysning ser ut på de olika höjderna? Lämpligt att nämna att det inte byggs några längre som är under 150 meter kanske? Uppdatera texten ”i vindkraftsparker ska de vindkraftverk som är placerade ytterst i parken markeras med rätt ljus. De övriga vindkraftverken inom parken markeras med ett rött, fast, lågintensivt ljus”. Den kan stämma men också väldigt lätt tolkas på ett sätt som gör att den texten inte stämmer. Vindkraftverken måste placeras på ett visst sätt för att det som skrivs ska stämma, ni kan inte begära att folk ska fatta det.

Vill ni inte ge en riktig bild av hur vindkraftverk ser ut på plats i landskapet?

(5 februari) Tack för dina synpunkter. Texten utgår från det regelverk som finns och ja det är sant att det vindkraften har utvecklats och att lägre vindkraftverk inte längre byggs.

Vi får överväga om vi ska ändra texten.

För närvarande avser vi inte att lägga in filmer eller bilder på vindkraftverk.

Kommunikation med Transportstyrelsen

(26 juni 2023) Mailet nedan har jag skickat till bl. a. Luftfartsverket som inte har något svar utan hänvisar till Transportstyrelsen. Sammanfattningsvis så har tio 190 meter höga verk från Vestas, som sköts av Eolus och ägs av KGAL nu haft sin hinderbelysning släckt i en månad (sedan 25 maj). Jag trodde inte det var möjligt att få släcka belysningen då man tidigare alltid sagt att det måste lysa på det sättet då vi som bor i närheten klagat på det kraftiga blinkandet. Ett av verken har dessutom blinkat kraftigare än de övriga sedan september förra året, utan att Eolus (trots information och påtryckningar från grannar) gjort något åt det. Det syns i filmen på den här länken, <https://mtsg.se/beth/>.

Eolus har i den kommunikation jag haft med dem tycker jag medvetet kommit med felaktig information. T.ex. att belysning lös korrekt då den inte gjorde det. Det kan bero på en miss i kommunikationen med Vestas eller något annat. Hursomhelst så var informationen felaktig och de har inte kommenterat detta i någon vidare kommunikation.

(27 juni) Tack för din information om statusen på hinderbelysningen på vindkraftverken som ingår i Sötterfällan.

Föremål som utgör en fara för luftfarten ska vara markerade enligt Transportstyrelsens föreskrifter om markering av föremål som kan utgöra en fara för luftfarten. Hur markeringen ska vara utformad avgörs av typen av föremål och dess höjd. Den som ansvarar för driften av ett markerat föremål har ansvaret att markeringen följer kraven i föreskriften. Transportstyrelsen har ett ansvar att säkerställa att de som ska tillämpa föreskriften gör det på ett korrekt sätt.

När det gäller medelintensiva och högintensiva hinderljus ska dessa övervakas så att eventuella fel upptäcks omedelbart. När ett fel har upptäckts ska felet åtgärdas snarast. Om felet inte kan åtgärdas omedelbart ska det omgående anmälas till flygbriefingtjänsten, som då ska publicera en varning till luftfarten. När ett fel som har anmälts har åtgärdats ska en avanmälan av felet omgående ske till flygbriefingtjänsten.

Vindparken Sötterfällan ägs av Elous Vind AB. Elous Vind AB har den 25 maj 2023 meddelat flygbriefingtjänsten att hinderljusen på vindkraftverken i Sötterfällan är ur funktion. Flygbriefingtjänsten har därefter publicerat en varning till luftfarten om att hinderljusen på vindkraftverken är ur funktion.

Med anledning av den problemformulering du fört fram om hinderljusen kommer vi att ta kontakt med Elous Vind AB och inhämta ytterligare information.

Hör av dig om du har några frågor.

(11 september 2023 - M) Mellan 15 juli och 15 september ska batmode vara aktivt på verken i vindpark Sötterfällan. Det är tydligt att batmode inte fungerar eller av andra skäl inte använts under denna period. Hela anmälan och dokumentation hittas här: <https://mtsg.se/beth/>

(23 september - T) Tack för informationen.

Det är alltid ägaren till vindkraftverken som har ansvar att korrekt funktion upprätthålls samt uppfyller regelkraven.

Vi rekommenderar att du tar kontakt med ägaren av vindkraftverken avseende ej fungerande batmode då vi ej handlägger den typen av ärende.

(31 oktober - T till Eolus) Det har kommit till vår kännedom att ni haft er hinderbelysning avstängd sedan 23 maj. Idag finns NOTAM med slutdatum 25 oktober 2023.

Har ni lyckats lösa det problem ni haft med för kraftigt blinkande hinderljus samt batmode? Vad är status på detta?

(8 januari 2024 - M) Ljuset från hinderbelysningen på vindkraftverken i vindpark Sötterfällan lös upp hela himlen i natt, 2024-01-08 01:00. Belysningen upplevs nu t.o.m. lysa "ettrigare" än vad den gjorde innan den var släckt mellan slutet av maj och en bit in i oktober. Eolus har själva sagt att de haft fel på dimringen och sagt att det nu lyser korrekt. Det har de sagt 9 maj och 8 november. Ändå så blinkar det på detta sättet. I ett filmklipp taget med en drönare ovanför Sjogarp i Habo 8 januari 2020 syns blinkandet från de tio vindkraftverken i Sötterfällan tydligt.

I dokumentet "Inspektion vid GRUPPSTATION FÖR VINDKRAFT, Sötterfällans vindkraftspark i Jönköpings kommun" daterat 2019-10-03 sår det bl.a.:

Störning från hinderbelysning; nämnden bedömer att det kan finnas fog för att störningen behöver åtgärdas. I villkor 6 "Hinderbelysning" står det att belysningen ska avskärmas och ljusintensiteten reduceras så mycket lagstiftningen medger. I Transportstyrelsens författningssamling (TSFS 2010:155) styr utformning och hur hinderbelysning ska användas, utifrån dessa föreskrifter finns det vissa möjligheter till reduktion av hinderbelysningens påverkan på omgivningen. Transportstyrelsen kan även medge undantag från denna författningssamling. Verksamheten bör undersöka om styrningen av belysningen reducerar ljusintensiteten utifrån vad regelverket medger. Det bör även undersökas möjligheten att byta ut vissa ljus till medelintensivt rött ljus enligt bilaga 3 i författningen och även undersöka om undantag kan ges för att minska antalet högintensiva vita ljus i parken.

Möjligheten att byta ut vissa ljus från vitt till rött finns nog inte när verken har den placering de har i Sötterfällan. Men vad hände med "belysningen ska avskärmas och ljusintensiteten reduceras så mycket lagstiftningen medger" och "verksamheten bör undersöka om styrningen av belysningen reducerar ljusintensiteten utifrån vad regelverket medger"?

Hur kan bolaget i oktober få dra igång hinderbelysningen med ett blinkande de tidigare själva sagt är felaktigt utan att det får några konsekvenser? Det bolaget säger om att "det sedan 8 november blinkar korrekt och att lokal tillsynsman varit på plats och sett att det dimrar ner vid kväll och ökar på morgonen" visar tydligt att egenkontrollen inte fungerar.

Då verksamhetsutövaren ej uppfyller de villkor som är ställda bör verksamheten omgående beläggas med driftsförbud och åläggas att montera fast röd belysning i topp på respektive högst stående stillastående turbinblad tills dess att villkorskraven avseende hinderbelysning för anläggning i drift är uppfyllda.

Bifogar foton på ljusföroreningen från verken 2024-01-08 och 2023-12-30. Bifogat finns också foto taget ovanför med drönare 2020-01-08 där verken syns tydligt och dokumentet "Inspektion vid GRUPPSTATION FÖR VINDKRAFT, Sötterfällans vindkraftspark i Jönköpings kommun". Filmer på mtsg.se/beth.

(9 januari - T) Vi har skickat iväg ytterligare en förfrågan till Elous vind avvakta svar

(13 februari) Transportstyrelsen har en pågående dialog med ägaren av vindkraftverken vid Sötterfällan. Som myndighet har vi inte ytterligare information att tillhandahålla utöver det som redan har lämnats i ärendet. Frågor kring samma ämne kommer fortfarande att registreras och arkiveras i vårt diarium, men ytterligare svar i samma ärende kommer inte att ges.

(4 oktober - M) Vad händer egentligen i anläggningen i Sötterfällan? Enligt information från Eolus så blinkar det med full effekt dygnet runt. För det blinkar nu som det gjorde våren 2023 då Eolus kommunikationschef Karin H sa att det blinkade med full effekt dygnet runt. Under våren har en lampa per verk släckts, upplevs ingen skillnad i blinkandet.

(8 oktober - T) Enligt vår föreskrift så är belysningen till för flygsäkerheten. I föreskriften så finns det inget skallkrav på att belysning skall reduceras under mörker. Sett ur transportstyrelsens synvinkel så uppfyller Eolus föreskriften.

Enligt 36§ i TSFS 2020:88

36 § Högintensiva ljus ska utgöras av vitt blinkande ljus. Ljusen ska i övrigt följa de specifikationer som anges i tabell 1 och 3 i bilaga 3. Avseende vertikal ljusspridning gäller även tabell 3 i bilaga 3. Den reducering av ljusstyrkan som anges i tabell 1 i bilaga 3 får göras under de förhållanden som anges i bilagan.

Om du upplever att styrkan inte reduceras under mörker så får du kontakta ägaren som kan ge mer information samt om du upplever besvär så är det kommunen som hanterar detta. Transportstyrelsen hanterar inte dessa frågor.

Med vänliga hälsningar
Transportstyrelsen

Slut på kommunikationen med Transportstyrelsen

Kommunikation med Naturvårdsverket

(1 oktober - M) Jag fick ditt namn av er kundtjänst när jag nämnde att mitt ärende gällde vindkraft, fick ditt direktnummer men har inte kommit fram. Nu till mitt ärende.

Jag bor 2,5 km från vindkraftverken i Sötterfällan. 10 stycken 190 meter höga Vestas V136 med den kraftigt blinkande vita hinderbelysningen. De verken har blinkat kraftigt från den dag de driftsattes. De blinkar kraftigare än t.ex. verken i Hornamossen eller Lyckås. Första anmälan på hinderbelysningen i Sötterfällan kom från Gränna innan officiell driftsättning, 8 augusti.

Våren 2023 kontaktades Eolus om blinkandet. De svarade att det precis upptäckts av Vestas att det kanske kunde vara så ett det var ett problem med hinderbelysningen. En månad senare meddelade de att det hade blinkat med full effekt dygnet runt ett tag men att det nu blinkade som det skulle (vilket det inte gjorde). De vill inte svara på hur länge ett tag var. Det finns dokumenterat att det har blinkat med denna styrka sedan driftsättning.

Det är tydligt att egenkontroll av vindkraft inte fungerar. Miljörapporterna inte bara utelämnar viktiga handlingar utan kommer också med direkt felaktig information. Bolagen ger felaktig information i sina svar och vägrar svara när det blir obekvämt. Miljö och hälsa på Jönköpings Kommun som har tillsynen anpassar sina svar efter vad frågan är och vem som ställer den.

Det är uppenbart att tillsynen inte kan, och inte ska, skötas av miljöinspektörerna i en kommun (eller på en länsstyrelse heller för den delen), På det sätt som tillsynen sker idag så sker det egentligen inte någon tillsyn. Det som sägs och beskrivs på Naturvårdsverkets hemsida vad gäller miljöbalk, samråd, egenkontroll etc följs inte i verkligheten. Vilket ansvar har Naturvårdsverket här?

Det är vi som drabbas när det blinkar, bullrar och skuggar. Hos oss värnas inte någon skog eller tas någon hänsyn till våra nu före detta tysta miljöer. Vem tar ansvar när varken Kommun, Länsstyrelse eller Transportstyrelse tar något ansvar.

Mailkommunikationer med Eolus, Kommun och Länsstyrelse finns dokumenterat.

Se film från sötterfällan på nv24.se och filmklipp på hinderbelysning, buller och skuggning på nv24.se/he.

Vill ha ett diarienummer på detta. Ring mig gärna på 070-660 98 30.

(15 oktober - N) Du skriver med anledning av att du anser att tillsynen har brustit gällande blinkande ljus vid en vindkraftspark. Det följer av bestämmelserna i 26 kap miljöbalken och av tillsynsförordningen att kommunerna och länsstyrelsen ska bedriva tillsyn genom att följa upp enligt miljöbalken otillåtna åtgärder. Naturvårdsverket har inget eget tillsynsansvar för etablering eller drift av vindkraftverk enligt dessa regler. Verket har heller inte någon rättslig möjlighet att kontrollera eller följa upp enskilda myndigheter eller kommuners tillsynsansvar. Däremot har Naturvårdsverket ett centralt vägledningsansvar, vilket innebär att ge generell vägledning i frågor inom detta område, här kan du läsa mer om det Naturvårdsverkets tillsynsvägledning (naturvardsverket.se).

(15 oktober - M) Jag har läst er tillsynsvägledning noggrant. Centralt vägledningsansvar, generell vägledning. Ord som när det ser ut, och låter, som det gör här inte betyder något alls. Jag anser inte bara tillsynen har brustit, jag vet att tillsynen har brustit. Det är väl dokumenterat med mailkonversationer, filmer, ljudinspelningar och bilder.

Så, vad händer när tillsynen inte fungerar?

(15 oktober - N) Anser du att kommunens tillsyn brister kan du kontakta ansvarig chef för kommunens miljöförvaltning.

(21 oktober till Naturvårdsverk, Transportstyrelse, Länsstyrelse, Miljö och hälsa, Eolus och Vestas) Påminner om vindkraftverken i Sötterfällan och hinderbelysningen på dessa, som fortfarande blinkar starkare än vad tillståndet tillåter. Detta blir tydligt när man jämför med verken i Hornamossen.

(22 oktober - Naturvårdsverket som var de enda som svarade, ett trevligt svar från Emma) Hej Marcus. Vi kan inte kommentera ett enskilt fall så här utan vi bidrar mer med generell vägledning. Men det jag kan skriva är att det låter som att bolaget håller på att tittar på problemet. Tyvärr måste man som privatperson ofta ligga på rätt hårt själv (talar utifrån egen erfarenhet, då gällde det buller från en fläkt i grannfastigheten). Om åtgärderna inte blir tillräckliga kan alltid miljö- och hälsa förelägga verksamhetsutövaren om fler åtgärder. Detta så att gällande gränsvärden för buller och ljus hålls.

Problemet.

Verken i Sötterfällan har en hinderbelysning ett blinkande högintensivt vitt ljus. Blinkandet från dessa verk har dock varit mycket kraftigare än från andra verk. Verk som lyder under samma regelverk, TSFS 2020:88.

Ur tillståndet:

Buller

4. Den ekvivalenta ljudnivån från vindkraftsanläggningen får utomhus vid bostäder inte överstiga 40 dBA.

Den ekvivalenta ljudnivån ska kontrolleras genom närfältsmätningar och beräkningar eller genom immissionsmätningar vid bostäder. Inom sex månader från det att vindkraftsanläggningen tagits i drift eller vid den senare tidpunkt som tillsynsmyndigheten bestämmer ska en kontroll av den ekvivalenta ljudnivån utföras. Kontroll ska därefter ske så snart det föreligger förändringar i verksamheten som kan medföra ökade ljudnivåer eller när tillsynsmyndigheten anser att kontroll av ljudnivån är befogad.

Skuggning

5. Rörliga skuggor från vindkraftsanläggningen får inte överstiga 8 timmar per år på störningskänslig plats vid bostäder. Som störningskänslig plats räknas uteplats eller en yta på 25 m², som används för tex. rekreation, vila eller arbete, i anslutning till bostäder.

Kontroll av villkoret ska utföras genom att den faktiska skuggtiden mäts och registreras för de bostäder som teoretiskt kan utsättas för rörliga skuggor överstigande 8 timmar per år.

Hinderbelysning

6. Hinderbelysningen ska avskärmas och ljusintensiteten reduceras så mycket som gällande lagstiftning medger.

Fladdermöss

8. För att minska risken för skada på fladdermöss ska vindkraftverken stängas av när medelvindhastigheten under 10 minuter är lägre än 5 m/s vid verkens nav. Detta gäller från en timme före solnedgång till en timme efter soluppgång under perioden fr.o.m. den 15 juli t.o.m. den 30 september.

Övrigt

9. Vindkraftverken ska ges en enhetlig och diskret utformning och färgsättning. Reklam får inte förekomma på vindkraftverken.

Sökandens beskrivning av verksamheten

Buller

I driftsfasen uppstår ett aerodynamiskt ljud. Ljudutbredningen påverkas av väder, vind och den omgivande terrängen. Marken dämpar ljud effektivare än en vattenyta. Naturvårdsverket anger som riktlinje att ljudnivån vid bostäder inte får överskrida 40 dBA. Ljudberäkningar visar att vindkraftanläggningen är möjlig att driva utan att riktlinjer avseende ljudnivåer vid bostäder överskrids.

Oavsett teknikval och slutgiltig detaljerad utformning kommer anläggningen att hålla gällande riktlinjer om max 40 dB(A) vid samtliga bostadshus. Den ljudmässiga påverkan på omgivningen bedöms därför vara godtagbar. På grund av de relativt stora avstånden till samlad bebyggelse förväntas generellt ingen, eller mycket låg, grad av störning.

Skuggor

Beräkningar har utförts som ett värsta-fall-scenario med antagandet att solen skiner hela dagen, vindkraftverket alltid står vinkelrätt mot solen, verket är alltid igång och att landskapet saknar vegetation och andra skyttnande objekt. Beräkningar har också utförts som förväntat utfall baserat på solstatistik. Naturvårdsverket anger som riktvärde att skuggeffekten på en störningskänslig plats får vara högst 8 timmar per år och högst 30 minuter per dag. På stora avstånd som i det här fallet minskar skuggpåverkan i praktiken avsevärt eftersom skuggan blir mer diffus på större avstånd. De skuggberäkningar som utförts med aktuell solstatistik visar att skuggtiderna kan hållas under angivna riktvärden. I de fall som skuggtiden i något avseende kan antas överskrida riktvärdena kan eventuellt installerad skuggvakt utnyttjas. Således kommer slutgiltigt teknikval och detaljerad utformning inte överskrida riktvärdena avseende tid för rörliga skuggor.

Kontrollen av vindkraftverksamheten under drift föreslås innefatta:

En analys av ljudpåverkan vid de närmast belägna bostadsfastigheterna, senast 2 år efter anläggningens uppförande.

Övervakning av samtliga vindkraftverk med hjälp av ett fjärrövervakningssystem. Det innebär att produktionsparametrar, trender, händelser, larm m.m. dokumenteras och följs upp kontinuerligt.

Manuell tillsyn i lämplig omfattning i samråd med vindkraftverksleverantören.

Anläggningsbesiktning enligt lagstadgade krav för sådan utrustning som så kräver, med avseende på säkerhets- och arbetsmiljöaspekter.

sid 8

I samband med inspektion och service stoppas verken och erforderliga underhållsåtgärder vidtas.

Miljöprövningsdelegationen

Buller

Miljöprövningsdelegationen bedömer att buller från verksamheten ska begränsas så att den ekvivalenta ljudnivån inte överskrider 40 dBA vid omkringliggande bostäder. Mot bakgrund av att upphandling av vindkraftverken sker efter att tillstånd meddelats samt att den slutliga positionen för vindkraftverken inte fastställts, bedömer Miljöprövningsdelegationen att det är viktigt att bolaget följer upp att villkoret följs. Detta bör ske

genom närfältsmätningar och beräkningar eller genom immissionsmätningar vid bostäder för den placering och den typ av verk som faktiskt uppförts. En redovisning av resultaten ska inges till tillsynsmyndigheten inom sex månader från det att vindkraftsanläggningen tagits i drift. Om det föreligger särskilda skäl får tillsynsmyndigheten medge längre tid.

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att i de ljudberäkningar som lämnats in och som redovisar olika exempel på verkstyper, är verken inom anläggningen i flera fall nedställda, d.v.s. de utnyttjas inte tillfullo utan går i s.k. nedställda mode för att kunna innehålla begränsningsvärdet för buller. I en exempelberäkning med turbinerna med effekten 2 MW är emellertid inget av verken nedställt. Miljöprövningsdelegationen bedömer utifrån de beräkningar som lämnats in att det finns faktiska och tekniska möjligheter för verksamhetsutövaren att innehålla begränsningsvärdet för buller.

Miljöprövningsdelegationen bedömer mot bakgrund av vindkraftverkens storlek att det även är befogat att följa upp det lågfrekventa buller som kan alstras från verken. Av bolagets utredning av lågfrekvent ljud framgår att för den verkstyp som använts vid beräkningarna innehålls rfä:tvärdena för lågfrekvent buller inomhus. Eftersom det inte är bestämt vilken typ av verk som blir aktuella, bör även beräkningar av lågfrekvent ljud göras för den typ av verk som faktiskt kommer att uppföras.

Skuggning

Miljöprövningsdelegationen bedömer att skuggningen bör begränsas så att den faktiska skuggtiden inte överskrider 8 timmar per år. Av den beräkning av skuggpåverkan som genomförts framgår att det kan vara svårt att klara dessa värden i vissa lägen. Miljöprövningsdelegationen bedömer därför att vindkraftverken ska vara förberedda för installation av utrustning som kan stänga av verken för att reducera skuggpåverkan vid närbelägna bostäder.

Hinderbelysning

Craven gällande hinderbelysning regleras i annan lagstiftning. Miljöprövningsdelegationen bedömer emellertid att det med hänsyn till störning för närboende och påverkan på landskapsbilden bör föreskrivas genom villkor att hinderbelysningen ska skärmas av och reduceras så mycket som gällande lagstiftning medger.

Fladdermöss

Fyra arter av fladdermöss har noterats inom anläggningsområdet varav två arter utgör riskarter för kollision med vindkraftverk; Dvärgfladdermus och Nordisk fladdermus endast enstaka fynd av Dvärgfladdermöss har enligt inventeringen lokaliserats. Nordisk fladdermus är den art som påträffats i större utsträckning inom de aktuella områdena. Alla fladdermusarter är fridlysta i Sverige. De är långlivade och har en långsam fortplantning vilket gör dem känsliga för en ökad dödlighet även om ökningen är liten. Vindkraftverken kan därför som en skyddsåtgärd stängas av sommardag när risken för kollisioner är som störst, d.v.s. vid låga vindhastigheter från solnedgång till soluppgång vilket har slagits fast i dom från MÖD, M 9473-13. Denna typ av begränsning har visat sig minska den årliga dödligheten orsakade av vindkraftverken avsevärt för djuren. Miljöprövningsdelegationen anser att det är skäligt att som en skyddsåtgärd kräva att vindkraftverken stängs av när medelvindhastigheten under 10 minuter är lägre än 5 m/s vid verkens nav. Detta bör göras från en timme före solnedgång till en timme efter soluppgång under perioden fr.o.m. den 15 juli t.o.m. den 30 september.

Besiktning

Mot bakgrund av att ansökan avser en ny verksamhet som innebär exploatering av naturmiljön bedömer Miljöprövningsdelegationen att kontroll behövs av att anläggningen uppförts i enlighet med tillståndet och med vad bolaget har angivit i ansökan. Besiktningen ska utföras av utomstående, sakkunnig besiktningsförrättare senast inom sex månader från det att verksamheten har satts igång eller vid den senare tidpunkt som tillsynsmyndigheten bestämmer. Detta bör föreskrivas som villkor.

Säkerhetsfrågor

Det är verksamhetsutövaren som ansvarar för säkerheten vid vindkraftanläggningen vad gäller bl.a. risken för iskast. Miljöprövningsdelegationen konstaterar emellertid att det finns flera sätt att på ett tillfredsställande sätt förhindra iskast, t.ex. genom att reglera driften av verken i förhållande till förekomst av isbildning. Miljöprövningsdelegationen bedömer därför mot bakgrund av de uppgifter som lämnats i ansökan att detta inte behöver regleras i särskilt villkor.

I texterna från de olika myndigheterna används ofta ord som *bör, får, kan* och fraser som *det finns möjlighet att, detta bör göras, bör föreskrivas, och bör även beräkningar av lågfrekvent ljud göras.*

Anläggningen har förutom att ha problemet med den kraftiga hinderbelysningen problem med för höga ljudnivåer och skuggning vid närliggande bostäder. Vi upplever också att det som står i tillståndet kring fladdermöss inte efterlevs, det är dock svårare att dokumentera än ljus och buller. Verken har Vestas logo på turbinen trots att tillståndet säger att reklam inte får finnas på verken. En logo är att se som reklam om man ser på hur det villkoret tolkas i t.ex. Lyckås där Vestas inte har sin logo på turbinen.

Det har blinkat kraftigt sedan driftsättning augusti 2019. Det första klagomålet kom från Gränna som ligger tre mil fågelvägen från verken innan officiell driftsättning. Miljö och hälsa på Jönköpings Kommun måste ha varit och vara medvetna om problemet med hinderbelysningen. Det syns dessutom från Jönköping, Huskvarna och Kaxholmen m.fl. orter att verken i Sötterfällan blinkar kraftigare än andra anläggningar.

Ljudet från verken upplevs nu vara kraftigare än vad det har varit tidigare. Och det innebär inte att ljudet från verken inte varit tydligt vid bostäderna innan.

Problemet kort är att det inte finns någon tillsyn av vindkraft. Man skickas mellan Miljö och hälsa på Jönköpings Kommun, Länsstyrelsen, Transportstyrelsen, Energimyndigheten och Naturvårdsverket. Oavsett vad man tycker om vindkraft som energislag så påverkar en vindkraftsanläggning på olika sätt. Att det då inte finns en tillsyn som kontrollerar att det som står i tillståndet är allvarligt.

/Marcus

marcus.parsmo@gmail.com

0706-60 98 30